

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดชุมพร

จังหวัดชุมพรมีชื่อปรากฏตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๐๙๘ ในตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ โดยมีความว่า เมืองชุมพรนั้นมีฐานะเป็นเมืองสิบสองนักษัตรของนครศรีธรรมราช ใช้รูปแพะเป็นตราเมือง เป็นเมืองหน้าด่านฝ่ายเหนือเพราะอยู่ทางตอนบนของภาคใต้ การเดินทางโดยทางบกจำเป็นต้องผ่านเมืองชุมพร ในปีพุทธศักราช ๑๙๙๗ แผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถปรากฏในกฎหมายตราสามดวงว่า เมืองชุมพรเป็นเมืองตรีอาณาจักรฝ่ายใต้ของกรุงศรีอยุธยาจนถึงพุทธศักราช ๒๔๕๙ จึงมีฐานะ เป็นจังหวัดในมณฑลสุราษฎร์ธานี

คำว่า “ชุมพร” ตามอักษรแยกได้เป็น ๒ คำ คือ คำว่า “ชุม” ซึ่งมีความหมายว่า รวม, ชุก, มาก, รวมกันอยู่ และคำว่า “พร” ซึ่งมีความหมายว่า ของดี, ของที่เลือกเอา, ของประเสริฐ ดังนั้นคำว่าชุมพร ถ้าแปลตามตัวอักษร จึงมีความหมายว่า เป็นที่รวบรวมของประเสริฐ แต่ชื่อเมืองชุมพรนั้นไม่ได้มีความหมายตามตัวอักษร

ประการแรก เชื่อกันว่าชุมพรนั้นมาจากคำว่า “ประชุมพล” หรือ “ชุมนุมพล” ซึ่งแปลได้ว่า “รวมกำลัง” เนื่องจากในสมัยก่อนชุมพรเป็นเมืองหน้าด่านทางภาคใต้ และกองทัพมักจะมาตั้งค่ายอยู่ที่เมืองชุมพร ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการรบกับพม่า หรือปราบกบฏภายในราชอาณาจักรก็ตาม เมื่อยกทัพหลวงมาครั้งใด เมืองชุมพรก็ต้องเป็นที่ชุมนุมพล หรือชุมนุมกองทัพเสมอ คำว่าชุมพรจึงเป็นไปได้ว่าเกิดจากการเรียกเพี้ยนมาจากคำว่า ประชุมพล เพราะคนไทยทางใต้ชอบพูดคำสั้นๆ จึงตัดคำว่าประออกเสีย เหลือแค่ “ชุมพล” และคำว่าพลก็เพี้ยนกลายมาเป็นคำว่า “พร” แทน ซึ่งตามธรรมดา ชื่อเมืองหรือตำบลมักจะถูกเรียกเพี้ยนไปจากเดิมเสมอ อย่างไรก็ตามชื่อเมืองชุมพรนั้นว่าเป็นเมืองที่สำคัญทางยุทธศาสตร์มาตั้งแต่สมัย โบราณ ดังนั้นจากคำว่าประชุมพลจึงมีความหมายตรงกับประวัติศาสตร์ของเมืองที่ว่า เป็นเมืองสำคัญทางยุทธศาสตร์

ประการที่สอง ในการเดินทางไปรบทัพจับศึกของแม่ทัพนายกองตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อจะเคลื่อนพลจะต้องทำพิธีส่งทัพโดยการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขอให้ได้ รับชัยชนะในการสู้รบ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญทหาร ในสถานที่ชุมนุมเพื่อรับพรเช่นนี้จึงตรงกับความหมายชุมนุมพล หรือประชุมพล ซึ่งทั้งสองคำนี้อาจเป็นต้นเหตุของคำว่า “ชุมพร” เช่นเดียวกัน

ประการที่สาม เนื่องจากที่ตั้งเมืองเดิมนั้นอยู่ทางฝั่งขวาของคลองชุมพร ซึ่งมีต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อว่า “มะเดื่อชุมพร” ขึ้นอยู่ทั่วไป เดิมคลองนี้ยังไม่มีชื่อ ภายหลังจึงถูกตั้งชื่อว่าคลองชุมพรตามชื่อต้นไม้ เพราะปกติการตั้งชื่อท้องที่ หรือแม่น้ำลำคลองมักจะตั้งตามชื่อต้นไม้ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ปรากฏอยู่ ณ ที่แห่งนั้น ต่อมาเมืองที่มาตั้งจึงมีชื่อตามต้นไม้ไปด้วย เช่นเดียวกับชื่อชุมพร

สภาพทั่วไปของจังหวัดชุมพร

ขนาดพื้นที่ และที่ตั้ง

จังหวัดชุมพรตั้งอยู่ทางตอนบนสุดของภาคใต้ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงหมายเลข ๔ (เพชรเกษม) เป็นระยะทางประมาณ ๔๙๘ กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟสายใต้ ประมาณ ๔๗๖ กิโลเมตร มีเนื้อที่เป็นอันดับที่ ๔ ของจังหวัดในภาคใต้ คือประมาณ ๖,๐๑๐ ตารางกิโลเมตร ชุมพรเป็นจังหวัดแรกของภาคใต้ตอนบนฝั่งอ่าวไทย มีรูปพื้นที่เรียวยาวตามแนวเหนือ-ใต้ มีความยาวประมาณ ๒๒๒ กิโลเมตร โดยจังหวัดชุมพรมีอาณาเขตติดกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	เขตอำเภอท่าแซะ และอำเภอปะทิว ติดกับอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ทิศใต้	เขตอำเภอละแม และอำเภอพะโต๊ะ ติดกับอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันออก	เขตอำเภอปะทิว อำเภอเมือง อำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวน และอำเภอละแม ติดกับอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	เขตอำเภอท่าแซะ ติดกับอำเภอกระบือ จังหวัดระนอง และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เขตอำเภอเมือง อำเภอสวี อำเภอหลังสวน และอำเภอพะโต๊ะ ติดต่อกับอำเภอกระบือ อำเภอละอุ่นอำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สภาพการปกครอง

จังหวัดชุมพร แบ่งเขตการปกครอง เป็น ๘ อำเภอ ๗๐ ตำบล ๗๓๖ หมู่บ้าน ๒๕ เทศบาล (๒ เทศบาลเมือง ๑๓ เทศบาลตำบล) ๕๓ องค์การบริหารส่วนตำบล มีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน ๓ รูปแบบ คือ

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วยส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง ซึ่งตั้งหน่วยงานในพื้นที่จังหวัด จำนวน ๙๕ หน่วยงาน
2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดรูปแบบการปกครอง และการการบริหารราชการออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับจังหวัด ประกอบด้วย ส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน ๒๙ หน่วยงาน ระดับอำเภอ ประกอบด้วย ๘ อำเภอ ๗๐ ตำบล ๗๓๖ หมู่บ้าน
3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๒ เทศบาลเมือง ๒๓ เทศบาลตำบล และ ๕๓ องค์การบริหารส่วนตำบล

สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดชุมพร มีภาคการเกษตร เป็นสิ่งที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดชุมพร มากที่สุด รองลงมาคือ ภาคการค้าปลีกค้าส่ง และสุดท้ายคือภาคอุตสาหกรรม จังหวัดชุมพรมีรายมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) อยู่ที่ประมาณ ๕๕,๔๒๑ ล้านบาท มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อคน (Per capita GPP) ประมาณ ๑๐๘,๕๘๙ ล้านบาท เป็นลำดับที่ ๖ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้

ภาคเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจของชุมพรประกอบไปด้วย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทุเรียน มะพร้าว ไม้ ผล รวมไปถึงการปศุสัตว์และการประมง ในด้านการประมง เนื่องจากชุมพรเป็นจังหวัดที่มีชายฝั่งทะเลยาว ประมาณ ๒๒๒ กิโลเมตร การทำประมงจึงสำคัญมาก โดยมีระยะเวลาการทำประมงประมาณ ๗-๙ เดือน ช่วง ที่ทำการประมงไม่ได้คือระหว่างเดือน ตุลาคม-ธันวาคม เนื่องจากเป็นหน้ามรสุม คลื่นลมแรง และช่วงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ - ๑๕ พฤษภาคม ของทุกปี เพราะเป็นช่วงที่อ่าวไทยห้ามทำการประมงเนื่องจากเป็นฤดูปลาวางไข่

ภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร เช่นอุตสาหกรรมการสกัด น้ำมันปาล์ม อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็ง อุตสาหกรรมผลิตผลไม้ และน้ำผลไม้บรรจุกระป๋อง

สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะยาวและแคบ แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะใหญ่ๆ คือ

๑. ทางทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นที่สูง มีเทือกเขาภูเก็ต และเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวกั้นเขตแดนธรรมชาติ
๒. บริเวณตอนกลาง เป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ เป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด
๓. พื้นที่บริเวณทางทิศตะวันออกของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบตามแนวชายฝั่งทะเลของอ่าวไทย มีลักษณะ ชายหาดค่อนข้างเรียบมีความโค้งเว้าน้อย โดยชายฝั่งทะเลมีความยาวถึง ๒๒๒ กิโลเมตร และความกว้าง ของจังหวัดโดยเฉลี่ยประมาณ ๓๖ กิโลเมตร

สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดชุมพรเป็นเขตที่ได้รับอิทธิพล จากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเหตุให้มีฤดูกาลเพียง ๒ ฤดู คือ

๑. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – กลางเดือนพฤษภาคม เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนมรสุม หลังจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออ่อนกำลังลง

๒. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม – กลางเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากทะเลอันดามัน เป็นมวลอากาศที่มีความชื้นสูง และเปลี่ยนเป็นลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้เกิดฝนตกชุก มีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง ๑,๕๕๓-๒,๓๔๔ มิลลิเมตร

สำหรับอุณหภูมิในจังหวัดชุมพร เฉลี่ยโดยประมาณ ๒๗.๓ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๔.๘ องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๑.๖ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด ๘๗ เปอร์เซ็นต์ เฉลี่ยต่ำสุด ๔๙ เปอร์เซ็นต์ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้งปี ๘๑ เปอร์เซ็นต์

ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัด ชุมพร มีพื้นที่ป่าทุกอำเภอของจังหวัด แต่จะมีความหนาแน่นมากทางด้านทิศตะวันตก โดยมีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน ๒,๐๘๒,๒๙๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๔๖ ของพื้นที่จังหวัด ในขณะที่พื้นที่ ทางการเกษตรกลับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๘.๑๙ ในปี ๒๕๓๑ เป็นร้อยละ ๕๔.๐๔ ในปี ๒๕๔๔ ป่าไม้ในจังหวัดชุมพร จัดเป็นประเภทไม้ผลัดใบ ซึ่งจำแนกเป็น ๓ ชนิด ตามลักษณะของสภาพป่าที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยป่าดิบชื้น ป่าชายหาด และป่าพรุ

พื้นที่ป่าทั้ง ๓ ชนิด สามารถจำแนกป่าในจังหวัดชุมพร ได้ดังนี้

1. **ป่าสงวนแห่งชาติ** จังหวัดชุมพรมีพื้นที่ป่าไม้ที่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน ๒๖ ป่า มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น ๑,๙๔๓,๑๗๖.๕๐ ไร่ มีการยกเลิกไปแล้ว ๑ ป่า ปัจจุบันเหลือเพียง ๒๕ ป่า คงเหลือเนื้อที่ ๑,๙๔๑,๔๒๖.๕๐ ไร่ ในจำนวนนี้เป็นป่าบกจำนวน ๑๗ ป่า ป่าชายหาดจำนวน ๕ ป่า และป่าพรุจำนวน ๓ ป่า
2. **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า** จังหวัดชุมพรมีพื้นที่ป่าที่จัดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจำนวน ๔ แห่ง และได้ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาแล้วทั้ง ๔ แห่ง
3. **อุทยานแห่งชาติ** พื้นที่กรมป่าไม้กำหนดให้จัดเป็นอุทยานแห่งชาติในเขตพื้นที่จังหวัดชุมพร มี ๒ แห่ง
4. **วนอุทยาน** จังหวัดชุมพรมีวนอุทยานจำนวน ๑ แห่ง

ทรัพยากรดิน และที่ดิน

เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ภาคใต้ตอนบนมีลักษณะที่หลากหลาย ประกอบด้วย ภูเขา แหล่งน้ำ ชายฝั่งทะเล และฝั่งทะเลที่มีน้ำท่วมถึง จึงก่อให้เกิดลักษณะดินประเภทต่างๆ โดยทั่วไปประเภทดินในภาคใต้ตอนบนมักเป็นดินประเภทดินทราย และดินตะกอนที่ค่อนข้างเป็นกรด ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ถึงค่อนข้างต่ำ ส่วนดินบริเวณชายฝั่งส่วนใหญ่เป็นดินที่เกิดจากการผุพัง สลายตัวของวัสดุตกค้างและดินดาน และบริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึงอยู่เสมอ เนื้อดินจะเป็นประเภทดินเลนซึ่งมีการระบายน้ำเร็วถึงเร็วมาก

ลักษณะ ดินที่พบของจังหวัดชุมพร แบ่งออกเป็นหน่วยใหญ่ๆ ได้ ๒๙ หน่วยดิน โดยปะปนกันไปในแต่ละพื้นที่จากลักษณะของดินทั้งหมด สามารถแบ่งตามประเภทของดินได้ ๖ กลุ่มดังนี้ คือ

๑. กลุ่มพื้นที่ดินเค็มชายฝั่งทะเล	ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ ๕ ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด
๒. กลุ่มดินตื้น	ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด
๓. กลุ่มดินทราย	ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ ๕ ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด
๔. กลุ่มดินภูเขา	ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด
๕. พื้นที่ภูเขา	ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ ๓๕ ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด
๖. กลุ่มดินนา	ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

เมื่อพิจารณาลักษณะสภาพดินของจังหวัดชุมพรโดยรวมแล้ว บริเวณด้านตะวันตกของจังหวัด ลักษณะดินจะเป็นพื้นที่ภูเขา บริเวณตอนกลางของจังหวัด ลักษณะดินจะเป็นดินตื้น และดินนา ซึ่งเหมาะแก่การเกษตรกรรม ส่วนด้านตะวันออกของจังหวัด ลักษณะดินจะเป็นดินทราย ดินเค็ม ชายฝั่งทะเล และดินภูเขา รวมทั้งดินพื้นที่ภูเขาเป็นบางส่วนด้วย

จากการสำรวจโดยภาพถ่ายจากดาวเทียม พื้นที่ทั้งจังหวัด ๓,๗๕๖,๗๗๘ ไร่ จำแนกพื้นที่ทางการเกษตร ๒,๐๓๙,๘๑๖ ไร่ (ร้อยละ ๔๕.๙) พื้นที่ป่าไม้ ๖๕๘,๑๒๕ ไร่ (ร้อยละ ๒๐.๔) และพื้นที่ไม่ได้จำแนก ๑,๐๕๘,๘๓๗ ไร่ (ร้อยละ ๓๐.๖)

แผนที่จังหวัดชุมพร

